

WFR 2016/106

Moraal is normaal

Guido de Bont, datum 10-05-2016

Datum	10-05-2016
Auteur	Guido de Bont ^[1]
Vakgebied(en)	Belastingrecht algemeen (V)

De moraal is overal en dus (zeker) in de sfeer van de belastingen. Ook met betrekking tot dat aspect van het maatschappelijk leven dient de vraag te worden gesteld welke handelingen en gedragingen als correct en wenselijk worden beschouwd. Er is geen enkele grond voor de stelling dat de moraal in de fiscaliteit geen rol zou spelen. Wel is voor discussie vatbaar welke consequenties er aan die moraal in de sfeer van de belastingen kunnen worden verbonden. Allereerst is de moraal de bron voor fiscale wetgeving. De wetgever zal immers trachten het gedrag dat als wenselijk en correct wordt beschouwd uit te lokken of dat te waarborgen door middel van wetgeving. Door het parlementaire wetgevingsproces is verankerd dat de wet zo goed als mogelijk de moraal van de maatschappij vertolkt.

De rechter zal mijns inziens slechts beperkte ruimte hebben voor het toepassen van moralistische uitgangspunten in zijn rechtspraak. Uiteraard kan bij de toepassing van het leerstuk van *fraus legis* en de beginselen van behoorlijk bestuur door de rechter in beperkte mate acht worden geslagen op de moraal. Er zijn schrijvers die aangeven dat ook via de interpretatiemethoden de moraal een rol binnen de wet zou kunnen vervullen. Daarmee zou echter een zware wissel worden getrokken op de rechtszekerheid die de wet dient te bieden: een heldere afbakening van de positie van de belastingplichtige ten opzichte van die van de staat. Als die afbakening zou worden gedomineerd of zelfs maar beïnvloed door de moraal, is mijns inziens de rechtsbescherming die een belastingplichtige mag verwachten van de wet illusoir. Ook zou de moraal er niet toe mogen leiden dat wetten volstrekt oneigenlijk worden toegepast om de moraal af te dwingen. Zo viel in *de Volkskrant* van 25 januari 2016 te lezen dat de linkse partijen in de gemeenteraad van Amsterdam de Wet Bibob willen gaan toepassen om trustkantoren die zich inlaten met agressieve tax-planningstructuren, uit Amsterdam te weren. Buiten het feit dat de Wet Bibob vanuit rechtsstatelijk perspectief reeds als bedenkelijk kan worden aangemerkt, zou de moraal er mijns inziens niet toe mogen leiden dat dit soort wetten op oneigenlijke wijze worden benut.

Hoe werkt de moraal uit in de fiscale praktijkvoering? Mijns inziens dient de inspecteur de wet toe te passen. Niet relevant zou mogen zijn wat hij/zij zelf vindt van de wet of de wijze waarop die door de belastingplichtige resp. zijn adviseur wordt toegepast. De inspecteur heeft zijn instrumentarium (*fraus legis*, zelfstandige fiscale interpretatiemethode) om de wet zo veel mogelijk in lijn te laten zijn met de bedoeling van de wetgever. De maatschappelijke commotie over bijvoorbeeld de Panama Papers zou er niet toe mogen leiden dat structuren sneller of met meer inzet worden bestreden. De wet blijft leidend.

Resteert de advieswereld. Kan die de ogen sluiten voor de maatschappelijke ontwikkelingen? Natuurlijk niet. De moraal ten aanzien van de fiscale structurering is aan het wijzigen en zal op termijn ongetwijfeld tot nieuwe wetgeving leiden. Daarop zal dienen te worden geanticipeerd. Moraliteit in de fiscale

advieswereld zou immers meer moeten zijn dan het inschatten van de reputatierisico's in het geval de adviezen uitlekken. De positie van de maatschappij zou bij de advisering in acht genomen dienen te worden. Als de effectieve belastingdruk in het land waarin gebruik wordt gemaakt van de maatschappelijk infrastructuur als bijzonder laag is aan te merken, kan dat een indicatie zijn dat het ethisch kompas gekalibreerd dient te worden. Daarbij dienen mijns inziens alle facetten in acht te worden genomen betreffende de belastingplichtige, maar zeker ook ten aanzien van de heffende overheid. In een fatsoenlijk advies aan een cliënt zal een paragraaf "maatschappelijke perceptie" zijn opgenomen. Daarbij zou naar mijn overtuiging het categorisch imperatief van Kant leidend dienen te zijn: *"Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet."*

Voetnoten

[1]

Advocaat en hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.